

HVA GJØR VI UTEN VANN?

**WASH
in WAR**
RAPPORT 2026

Caritas Norge

#LearnFromUkraine

INNHold

Sammendrag	4
WASHinWar	5
Hybrid krigføring	6
#LearnFromUkraine	8
Vann som system	9
Plan vs. Praksis	10
Samfunnskollaps	11
Tillitsbasert krisekommunikasjon	13
Befolkningens rolle	15
Sivilsamfunnets rolle	16
Anbefalinger	19
Bidragsytere	21

WASH in WAR

Utgiver

Caritas Norge

Ansvarlig redaktør

Ingrid Rosendorf Joys

Redaksjon

Stein-Ivar Mollestad (redaktør) og Amalie Berger (design)

Forsidefoto

Viacheslav Ratynsky / Caritas Ukraina

Publisert

1.juli 2026 - andre utgave

Kommentarer eller innspill til redaksjonen?

Send epost til caritas@caritas.no

Besøksadresse

Storgata 38, 0182 Oslo

Postadresse

Caritas Norge

Postboks 9277 Grønland, 0134 Oslo

Kontaktinformasjon

caritas@caritas.no

www.caritas.no

Tlf. 23 33 43 60

Gavekonto: 8200 01 93433

VIPPS: 12135

Caritas Norge

SAMMENDRAG

Erfaringer fra Ukraina viser at bortfall av kritisk infrastruktur som vann og strøm raskt får konsekvenser langt utover selve tjenestene, og påvirker befolkningens evne til å opprettholde hverdagsliv, tillit og samfunnsfunksjoner. Overført til norsk kontekst understreker erfaringene betydningen av perspektiver som allerede inngår i moderne beredskapstenkning, herunder kommunikasjon, tillit og målgruppetilpasning.

Gjennom samarbeid med partnerorganisasjoner som arbeider med vannforsyning i frontnære områder i Ukraina, har prosjektet tilgang til operasjonell kompetanse og erfaring fra håndtering av bortfall av kritisk infrastruktur i en moderne krigssituasjon. Denne kompetansen danner et viktig kunnskapsgrunnlag for arbeidet med å styrke beredskapsforståelsen i en norsk kontekst.

WASHinWar-prosjektet viser også at sivilsamfunnsaktører spiller en avgjørende rolle i å nå grupper som offentlige myndigheter i begrenset grad når gjennom egne kanaler, særlig minoriteter og fremmedspråklige miljøer. Erfaringer fra både Ukraina og Norge viser at denne kommunikative kapasiteten er kritisk i akutte faser av kriser, men at den i dag i begrenset grad er systematisk integrert i beredskapsarbeidet.

Samtidig viser erfaringer fra lokalt arbeid at sivilsamfunnsaktører ikke bare formidler informasjon og kompetanse, men også har etablerte strukturer for å mobilisere og distribuere hjelp gjennom tillitsbaserte nettverk. Dette peker på et uutnyttet potensial i norsk beredskap, der eksisterende strukturer kan videreutvikles til å støtte både informasjonsflyt og praktisk håndtering i krisesituasjoner.

Samlet sett tilsier dette et behov for å styrke samspillet mellom myndigheter og sivilsamfunn, med særlig vekt på målgruppetilpasset kommunikasjon, tidlig mobilisering og bedre utnyttelse av eksisterende nettverk og ressurser.

WASH in WAR

Moderne krigføring viser at vannforsyning ikke lenger kan forstås som en isolert teknisk tjeneste. Erfaringene fra Ukraina tydeliggjør at tilgang til vann er tett knyttet til samfunnets evne til å opprettholde grunnleggende funksjoner, befolkningens tillit og i siste instans statens stabilitet.

Denne rapporten bygger på felterfaringer fra frontnært arbeid i Ukraina, innsikt fra WASHinWar-prosjektet og innspill fra norske fagmiljøer. Formålet er å klargjøre hvordan disse erfaringene utfordrer eksisterende forståelser av beredskap i Norge, og hva de innebærer i praksis. I en norsk kontekst ligger prosjektets viktigste beredskapsrelevans både i formidling av erfaringer om teknisk drift av vannsystemer fra Ukraina, og i kommunikasjon mot befolkningen, inkludert grupper som offentlige myndigheter ikke når godt nok gjennom egne kanaler.

Selv om WASHinWar tar utgangspunkt i vannsikkerhet, viser erfaringene at vann ikke kan forstås isolert fra andre kritiske systemer. Vannforsyning er tett sammenkoblet med blant annet strøm, digitale systemer, logistikk og kommunikasjon. Dette innebærer at bortfall av vann raskt får konsekvenser langt utover sektoren selv.

Det er derfor nødvendig å inkludere perspektiver som energiforsyning, informasjonsflyt og samfunnssikkerhet i en analyse av vannsikkerhet. Erfaringene viser at det er i samspillet mellom disse systemene at de mest alvorlige sårbarhetene oppstår.

I totalberedskapsåret 2026 har arbeidet med å styrke samfunnets motstandskraft fått økt oppmerksomhet. Gjennom WASHinWar bringer Caritas erfaringer fra Ukraina inn i en norsk kontekst. Formålet er ikke å sammenligne situasjonene direkte, men å bidra med perspektiver på hvordan kritisk infrastruktur, kommunikasjon, tillit og samspill mellom aktører påvirker samfunnets evne til å håndtere alvorlige kriser.

HYBRID KRIGFØRING

I økende grad benyttes hybride virkemidler som kombinerer cyberangrep, påvirkningsoperasjoner, desinformasjon, etterretning og sabotasje mot kritisk infrastruktur. Målet er ikke nødvendigvis bare å påføre umiddelbar fysisk skade, men å skape usikkerhet, svekke tillit og redusere samfunnets evne til å fungere normalt. Erfaringer fra Ukraina viser hvordan vann-, energi- og digitale systemer kan inngå som strategiske mål i slike operasjoner.

Norge er et høyt digitalisert og tett sammenkoblet samfunn, der kritiske samfunnsfunksjoner er avhengige av hverandre. Dette skaper betydelige styrker i hverdagen, men innebærer også sårbarheter som kan utnyttes. Angrep mot strømforsyning, digitale styringssystemer eller kommunikasjonsnett kan få ringvirkninger langt utover den sektoren som rammes direkte. Erfaringene fra Ukraina viser at bortfall av én samfunnsfunksjon raskt kan påvirke flere andre.

Hybrid krigføring handler også om påvirkning av informasjonsmiljøet. Sikkerhets- og etterretningsmiljøer peker på at fremmede stater aktivt søker å identifisere og forsterke eksisterende konfliktlinjer i samfunnet gjennom sosiale medier, desinformasjon og målrettede påvirkningskampanjer. Hensikten er å svekke tillit mellom grupper, skape polarisering og gjøre samfunnet mindre motstandsdyktig i møte med kriser.

For Norge innebærer dette at beredskap både handler om å beskytte fysisk infrastruktur og om å styrke samfunnets evne til å håndtere påvirkning, opprettholde tillit og sikre robuste systemer. Motstandskraft bygges gjennom samarbeid mellom myndigheter, næringsliv, sivilsamfunn og befolkning, og gjennom økt forståelse av hvordan moderne trusler faktisk utøves i praksis.

#LEARNFROMUKRAINE

Bevisst ødeleggelse av vannforsyning i krig er ikke nytt i historisk forstand. Det som fremstår som særlig relevant i Ukraina er omfanget og systematikken i angrepene mot vanninfrastruktur, og de omfattende konsekvensene disse har hatt for samfunnsfunksjoner og sivilbefolkning.

Konsekvensene oppstår nærmest umiddelbart. Når vannforsyningen faller bort stopper tilgangen til drikkevann og funksjonaliteten i helseinstitusjoner, skoler og næringsliv. Dersom bortfallet skjer samtidig med strømbrudd, forsterkes effekten betydelig. Dette skjer raskere enn mange europeiske beredskapsmodeller legger til grunn. WASHinWar demonstrerer samtidig at slike bortfall sjelden bør forstås som enkeltstående hendelser. Erfaringer viser at flere kritiske funksjoner kan rammes parallelt, med gjensidige og forsterkende konsekvenser for resten av samfunnet.

En annen viktig erfaring er varigheten. Infrastruktur brytes ikke bare ned momentant, men også gradvis. Samtidig oppstår sekundære effekter, som forurensning av grunnvann og ødeleggelse av landbruksgrunnlag. Resultatet er at krisen forlenges og forsterkes over tid. Erfaringer fra Ukraina viser også at beredskap ikke bare må ta høyde for den utløsende hendelsen, men for evnen til å opprettholde drift, organisering og forsyninger over dager, uker og i noen tilfeller lenger.

Det er også tydelig at bortfall av vann fungerer som en direkte driver for migrasjon. Når grunnleggende tjenester ikke lenger opprettholdes, blir det umulig for befolkningen å bli værende. Dette skaper press på andre regioner og bidrar til destabilisering på nasjonalt nivå.

Et gjennomgående trekk er at lokale aktører ofte må håndtere situasjonen uten å kunne regne med rask ekstern bistand. Dette utfordrer en implisitt forutsetning i norsk beredskap om at støtte vil være tilgjengelig.

Erfaringene viser ikke bare tekniske sårbarheter, men også hvor avgjørende kommunikasjon og tillit er for hvordan befolkningen håndterer bortfall av kritiske tjenester.

VANN SOM SYSTEM

Erfaringene peker tydelig på at vannforsyning må forstås som en del av et sammenkoblet system. Produksjon og distribusjon av vann er avhengig av strøm, digitale styringssystemer, logistikk og tilgang på kompetanse.

Når én av disse forutsetningene svikter, påvirkes vannforsyningen raskt. For eksempel vil bortfall av strøm ikke bare stoppe pumpestasjoner, men også hindre behandling av vann og kommunikasjon mellom systemkomponenter. På samme måte kan mangel på kvalifisert personell i forbindelse med evakuering eller en utrygg sikkerhetssituasjon gjøre det vanskelig å opprettholde drift selv der infrastrukturen fysisk sett er intakt.

Dette illustrerer hvordan kritiske samfunnsfunksjoner er gjensidig avhengige av hverandre. Vannforsyningen er sårbar når energi, logistikk eller digitale systemer svikter, samtidig som bortfall av vann raskt får omfattende konsekvenser for andre deler av samfunnet. Slike ringvirkninger kan raskt slå ut vareforsyning, avløp, digital styring og andre grunnleggende funksjoner. Etter 4 timer uten strøm, kan man regne med at også mobilkommunikasjon faller bort. Problemene opptrer dermed ikke isolert, men forplanter seg raskt mellom systemer.

Erfaringene viser også at slike sårbarheter ofte gjenfinnes på tvers av sektorer, selv om de i praksis håndteres som separate problemstillinger.

En analyse fra Tax Justice viser at om lag 5–8% av norsk kritisk infrastruktur har ukjent utenlandsk eierskap, noe som illustrerer at sårbarheter også kan ligge i eierskapsstrukturene, ikke bare i de tekniske systemene.

PLAN VS. PRAKSIS

Innsikten fra WASHinWar peker på et tydelig spenn mellom eksisterende planverk og operativ kapasitet. De fleste kommuner har risikoanalyser og beredskapsplaner, men disse er i varierende grad innøvd og oppdatert.

Samtidig finnes strukturelle begrensninger. Mange kommuner har begrenset kapasitet til å transportere og distribuere nødvann i større skala og er avhengige av ekstern kompetanse som ikke nødvendigvis er tilgjengelig i en krise. Kommuneøkonomien bidrar også til at beredskap i praksis nedprioriteres til fordel for mer akutte behov. Utfordringen handler ikke bare om mangel på planer, men om uklare ansvarsforhold og utilstrekkelig finansiering, noe som kan gjøre at kommunene skyver oppfølging og tiltak foran seg.

Større hendelser rammer sjelden kun én kommune isolert. Dersom flere kommuner rammes samtidig, reduseres muligheten for gjensidig bistand betydelig. Dette understreker behovet for større grad av lokal selvsuffisiens i krisens tidlige fase. Samtidig tar for mange øvelser kun utgangspunkt i én hendelse om gangen, mens mer sammensatte og ressurskrevende scenarioer i mindre grad blir øvd på.

Beredskap koster penger, og når det ikke følger midler med, ender ansvaret ofte på kommunene. Men mange av dem har verken ressurser eller kapasitet til å gjennomføre tiltakene.

SAMFUNNSKOLLAPS

En viktig, men ofte underkommunisert effekt av infrastruktursvikt er dens påvirkning på samfunnets institusjonelle stabilitet. Når grunnleggende tjenester ikke lenger leveres over tid, kan tilliten til myndigheter svekkes og polariseringen øke. Dette kan både forekomme som en brå kollaps og som en gradvis erosjon.

Samtidig viser erfaringer fra både Ukraina og Norge at bortfall av kritisk infrastruktur raskt får omfattende og sammensatte ringvirkninger i samfunnet. Når vann og avløp faller bort, vil sentrale samfunnsfunksjoner stoppe opp i løpet av kort tid. Skoler og barnehager vil måtte stenge, noe som igjen fører til at en stor del av arbeidsstyrken ikke kan møte på jobb. Dette påvirker både offentlig og privat sektor, og reduserer kapasiteten i viktige tjenester ytterligere.

WASH
in WAR

Bortfall av vann og avløp får raskt ringvirkninger langt utover husholdningene. Når skoler og barnehager må stenge, faller en stor del av arbeidsstyrken ut, noe som igjen svekker drift i både offentlig og privat sektor.

Konsekvensene er særlig alvorlige i helsevesenet. Uten tilgang til vann og avløp vil sykehus og institusjoner raskt få begrenset evne til å opprettholde drift. I praksis medfører dette at pasienter må flyttes eller evakueres i løpet av få timer, noe som ytterligere forsterker presset på systemet.

Ved langvarig bortfall av vann og avløp kan det også bli nødvendig å planlegge evakuering av hele områder i løpet av få dager. Dette innebærer at krisen raskt utvikler seg fra å være et teknisk problem til en bred samfunnsutfordring.

Tilsvarende ringvirkninger oppstår ved bortfall av strøm. Erfaringer viser at svikt i elektrisitetsforsyningen ikke bare påvirker lys og oppvarming, men også mobilkommunikasjon, vareforsyning, betalingssystemer og matlagring.

Allerede etter få timer kan kritiske funksjoner som mobilnett og digitale tjenester bli utilgjengelige, noe som ytterligere svekker både koordineringsevne og befolkningens tilgang til informasjon.

Disse effektene forsterker hverandre. Når flere systemer svikter samtidig, blir konsekvensene gjensidig forsterkende. Dette påvirker befolkningens mulighet til å opprettholde hverdagsliv og øker risikoen for usikkerhet, feilinformasjon og svekket tillit.

Samlet sett viser dette at bortfall av kritisk infrastruktur raskt påvirker hele samfunnsstrukturen. Dette understreker behovet for å forstå beredskap som et spørsmål om både systemfunksjon, samfunnets reaksjonsevne og evne til å opprettholde stabilitet over tid.

Konsekvensene av slike hendelser utvikler seg raskt fra funksjonssvikt til samfunnskrise.

Effektiv beredskapsplanlegging må ta høyde for at flere kritiske funksjoner kan rammes og falle bort samtidig og over tid.

TILLITSBASERT KRISEKOMMUNIKASJON

Når grunnleggende tjenester faller bort, svekkes tilliten til myndighetene raskt. Effektiv krisekommunikasjon er derfor en sentral del av selve beredskapen. Tillitsbasert krisekommunikasjon handler i denne sammenhengen ikke bare om hva som kommuniseres, men om hvem som kommuniserer, gjennom hvilke kanaler, og hvordan budskapet oppleves og mottas i ulike deler av befolkningen.

Moderne konflikter viser samtidig at kommunikasjon også er et virkemiddel for destabilisering. Desinformasjon og konspirasjonsteorier brukes bevisst for å skape utrygghet, svekke tillit til myndigheter og forsterke eksisterende konfliktlinjer i samfunnet. Dette kan for eksempel knytte seg til spørsmål om energi, migrasjon, helse eller ressursforvaltning. I et slikt landskap blir tillitsbasert krisekommunikasjon viktig for å informere, men også for å motvirke feilinformasjon og styrke samfunnets motstandskraft mot påvirkning.

Slike påvirkningsforsøk rettes ofte mot eksisterende spenninger i samfunnet, som deretter forsterkes gjennom digitale kanaler.

Betydningen av raske, troverdige og gjenkjennelige informasjonskanaler er kritisk. Nasjonale og lokale redaktørstyrte medier spiller en viktig rolle, men erfaringene viser også at faglig relevante problemstillinger i begrenset grad når ut i offentligheten uten politisk forankring.

Dette bidrar til at problemstillinger som er godt forankret faglig, men som ikke er politisk prioritert, i mindre grad får gjennomslag i offentligheten. Dette innebærer i praksis at kunnskap om beredskap ikke nødvendigvis omsettes til handling før den allerede er aktualisert gjennom en hendelse.

Samtidig viser erfaringene at tillit ikke etableres i en krisesituasjon, men er et resultat av relasjoner og kommunikasjon over tid. I situasjoner der samfunnsfunksjoner svikter, vil befolkningen i større grad forholde seg til aktører og kanaler de allerede kjenner og har tillit til. Dette innebærer at beredskapskommunikasjon må forstås som en kontinuerlig oppgave, ikke bare som en respons på større hendelser.

Hvem som formidler budskapet kan også være avgjørende for effekten. Informasjon som formidles gjennom aktører med lokal forankring og tillit, som religiøse ledere, tillitsvalgte og ressurspersoner i sivilsamfunnet, vil i større grad nå frem og bli tatt i bruk enn generell myndighetsinformasjon alene. Dette understreker betydningen av å involvere sivilsamfunn og andre tillitsbærere som en integrert del av beredskapen.

BEFOLKNINGENS ROLLE

Beredskapssystemet er avhengig av tid for å etablere alternative løsninger når kritisk infrastruktur svikter. I denne perioden er det avgjørende at befolkningen har en viss grad av egenberedskap og kan klare seg midlertidig.

Dette reduserer presset på systemene og gir myndigheter og operative aktører nødvendig handlingsrom. Erfaringene viser at uten denne bufferen vil etterspørselen raskt overstige tilgjengelig kapasitet, noe som forsterker krisen.

Samlet sett peker disse forholdene på et behov for å supplere tradisjonell beredskapstenkning med perspektiver som i større grad tar høyde for hvordan informasjon, tillit og lokal forankring påvirker krisehåndtering i praksis. Dette aktualiserer sivilsamfunnets rolle som et supplement til offentlige strukturer.

FOTO: STAS KOZLJUK / CARITAS UKRAINA

SIVLSAMFUNNETS ROLLE

WASHinWars panelsamtaler har belyst sivilsamfunnets betydning, men erfaringene fra Ukraina og Norge viser tydeligere hvilken rolle disse aktørene faktisk har: å nå målgrupper som offentlige myndigheter i begrenset grad når gjennom egne kanaler, og å bidra til tillit og forståelse i befolkningen.

Sivilsamfunnsaktører har en sentral rolle som bindeledd mellom myndigheter og befolkning. Informasjon når ikke nødvendigvis frem gjennom offisielle kanaler alene, særlig i grupper med språkbarrierer eller lav tillit til institusjoner. Dette forutsetter ikke bare tilgang til riktige kanaler, men også språk- og kulturkompetanse som gjør det mulig å tilpasse budskapet til ulike målgrupper. Her kan sivilsamfunnsaktører oversette, tilpasse og formidle budskap på en måte som er tilgjengelig og relevant.

FOTO: VIACHESLAV RATYNSKY / CARITAS UKRAINA

Erfaringene fra Norge under pandemien peker i samme retning. Sivilsamfunnsaktører ble da brukt for å nå sårbare grupper og bidra med informasjon og oppfølging, men det tok tid før denne kapasiteten ble tatt i bruk i større skala. Dette peker på et gap mellom formell anerkjennelse og faktisk operativ bruk av tilgjengelige ressurser.

Det er også en risiko for at denne erfaringen gradvis svekkes over tid. Dersom sivilsamfunnets rolle ikke integreres tydeligere i planverk og øvelser, kan kapasitet som er dokumentert i praksis bli underutnyttet i fremtidige kriser. Erfaringene tilsier at denne typen aktører bør aktiveres tidlig for å få effekt i krisens innledende fase.

I norsk beredskap er dette særlig relevant for informasjonsarbeid rettet mot minoriteter, fremmedspråklige og andre grupper som i mindre grad nås gjennom generelle myndighetskanaler.

Erfaringer fra lokalt arbeid viser at sivilsamfunnsaktører ikke bare formidler informasjon, men også har etablerte strukturer for distribusjon av hjelp gjennom tillitsbaserte nettverk. Dette illustrerer en kapasitet til å mobilisere ressurser raskt og målrettet, basert på lokalkunnskap og tillit.

FOTO: VIACHESLAV RATYNSKY / CARITAS UKRAINA

Vi ser også at sivilsamfunnsaktører har en evne til å mobilisere raskt i krisesituasjoner, både i form av informasjonsarbeid og konkrete tiltak. Denne mobiliseringsevnen er tett knyttet til eksisterende nettverk og høy grad av tillit i målgruppene, noe som gjør det mulig å nå ut og handle raskt når behov oppstår. Erfaringene samsvarer med myndighetenes vurdering av at frivilligheten har kort responstid og evne til å mobilisere raskt i krisesituasjoner.

Slik kapasitet er særlig relevant da effektiv kommunikasjon i slike situasjoner ikke bare handler om rekkevidde, men om evnen til å forstå og speile målgruppenes språk, referanserammer og tillitsstrukturer. Evnen til å nå frem med informasjon til riktige målgrupper forutsetter også en forståelse av hvem som faktisk trenger hjelp, og hvordan denne hjelpen best kan organiseres.

For enkelte grupper kan forhold som språk, erfaring med offentlige institusjoner og grad av tillit påvirke hvordan myndighetsinformasjon forstås og tas i bruk. Dette understreker behovet for målgruppetilpasset kommunikasjon og bruk av aktører som allerede har tillit i disse miljøene.

Flere av de samme strukturene representerer et potensial utover dagens bruk. Dersom de systematiseres, kan de danne grunnlag for desentraliserte møteplasser og støttepunkter i en krisesituasjon. Erfaringene fra Ukraina tilfører samtidig et annet lag. Samarbeid med aktører som opererer i frontnære områder gir tilgang til erfaringer som kan bidra til økt risikoforståelse og mer realistisk beredskapskommunikasjon.

En annen dimensjon er psykososial oppfølging. Uten stabilitet i befolkningen øker risikoen for utrygghet og panikk, noe som kan føre til feilinformasjon, hamstring, svekket tillit og økt belastning på allerede pressede systemer.

Erfaringer fra Ukraina viser også at sivilsamfunnet spiller en viktig rolle i å opprettholde utholdenhet i beredskapen. I langvarige kriser handler det ikke bare om å reagere raskt, men om å ha nok folk, rotasjon og lokale strukturer til å stå i situasjonen over tid. Her kan sivilsamfunnsaktører avlaste og supplere offentlige ressurser når belastningen varer lenger enn de første timene eller dagene.

Samlet sett fremstår sivilsamfunnet som et eget beredskapssjikt, plassert mellom stat og befolkning. Dette samsvarer med myndighetenes forståelse av frivillige organisasjoner som en sentral del av Norges beredskap, blant annet på grunn av deres lokale forankring, fleksibilitet og evne til å mobilisere raskt.

ANBEFALINGER

Overførte erfaringer fra Ukraina peker mot et behov for å tilpasse norsk beredskap til scenarier der flere kritiske systemer kan svikte samtidig. Dette utfordrer en tradisjonell beredskapsforståelse der man planlegger for bortfall av enkeltkomponenter isolert fra hverandre. WASHinWar demonstrerer også at øvelser i større grad må ta høyde for sammensatte scenarier der flere hendelser og følgeeffekter oppstår parallelt, snarere enn én enkelt hendelse om gangen.

Sårbarheter i kritisk infrastruktur er i stor grad er sektorovergripende. Samtidig pekes det på en utfordring ved at erfaringer fra én type infrastruktur, som drikkevann, ikke nødvendigvis oppleves som direkte relevante for andre sektorer, som energiforsyning.

Dette kan bidra til at læring fra konkrete hendelser ikke overføres tilstrekkelig på tvers av fagområder, til tross for at mange av de underliggende sårbarhetene er de samme. Eksempler fra Ukraina viser at bortfall av ulike infrastrukturer ofte skjer samtidig eller som del av en koordinert påvirkning, og at konsekvensene følger de samme mønstrene på tvers av sektorer.

FOTO: ROMAN PILIPEY / CARITAS UKRAINA

Det er derfor behov for å styrke forståelsen av hvordan sårbarheter og konsekvenser henger sammen på tvers av kritiske systemer. Dette innebærer at erfaringer fra ett område i større grad må oversettes og anvendes i andre sektorer.

Beredskapsarbeidet bør derfor i større grad ta utgangspunkt i hvordan samfunnsfunksjoner opprettholdes når bortfall faktisk inntreffer, særlig over tid, og ikke bare hvordan slike bortfall kan forebygges. Dette innebærer også å planlegge for utholdenhet: hvordan personell, kommunikasjon, forsyninger og lokale støttestrukturer skal opprettholdes dersom en krise varer i dager, uker eller lenger.

Det er samtidig nødvendig å styrke både planverk og operativ kapasitet gjennom mer realistiske øvelser og bedre kobling mellom analyse og gjennomføring. Ansvarsforhold og finansiering må også tydeliggjøres bedre, slik at beredskap ikke faller mellom sektorer og forvaltningsnivåer uten reell oppfølging.

Sivilsamfunnets rolle bør anerkjennes som en integrert del av beredskapen, særlig innen kommunikasjon. Dette innebærer å bruke aktører med tilgang til målgrupper som ikke nås gjennom generelle myndighetskanaler.

Det bør også legges større vekt på målgruppetilpasset beredskapsinformasjon før kriser oppstår.

Erfaringene fra Ukraina bekrefter betydningen av et bredt beredskapsperspektiv, der teknisk kapasitet, kommunikasjon, tillit og samfunnets evne til samhandling må ses i sammenheng.

«Det viktigste frivillige organisasjoner kan bidra med i kriser og krig er å [...] stille sine ressurser, sin kompetanse og sin lokalkunnskap til rådighet der behovene oppstår.»

- Astri Aas-Hansen, Justis- og Beredskapsminister

BIDRAGSYTERE

Tetiana Yatsiuk (WASH-ansvarlig, Caritas Ukraina)

Tetiana Yatsiuk arbeider med vann, sanitær og hygiene i Ukraina, med særlig fokus på å gjenopprette tilgang til trygt vann og grunnleggende tjenester i lokalsamfunn rammet av krig. Hun samarbeider tett med Caritas Ukraina og lokale organisasjoner om både akutte humanitære tiltak og langsiktig gjenoppbygging av vanninfrastruktur. Gjennom WASHinWar-initiativet og tilhørende formidlingsarbeid har hennes erfaringer bidratt til å synliggjøre de humanitære og miljømessige konsekvensene av krig for vannressurser og kritisk infrastruktur, og har gitt direkte innsikt i hvordan slike systemer rammes og kan opprettholdes under press.

Kjetil Furuberg (Norsk Vann)

Kjetil Furuberg arbeider som avdelingsleder ved Norsk Vann, vannbransjen kompetanse og interesseorganisasjon. Han har arbeidet med vannforsyning og beredskap siden 2006. Norsk Vann har tett dialog med nasjonale og europeiske aktører for å bidra til kunnskaps- og erfaringsoverføring til den norske vannbransjen.

Evelina van den Berg (VA-ingeniør, Tønsberg kommune)

Evelina van den Berg arbeider med vann- og avløpsinfrastruktur i kommunal sektor. Hennes bidrag har særlig synliggjort hvordan bortfall av kritisk infrastruktur må forstås som sammensatte hendelser, der flere systemer kan svikte samtidig. Hun har også løftet frem behovet for å planlegge for hvordan samfunnsfunksjoner opprettholdes når slike bortfall faktisk inntreffer, og ikke bare hvordan de kan forebygges.

Andreas Fjellskår (Tax Justice Network)

Andreas Fjellskår arbeider med analyser av økonomiske strukturer og eierskap i kritisk infrastruktur. Hans bidrag har særlig synliggjort at en betydelig andel av norsk kritisk infrastruktur har ukjent utenlandsk eierskap, noe som reiser viktige spørsmål om sårbarhet, kontroll og beredskap i en sikkerhetspolitisk kontekst.

Terje Sandik (beredskapskoordinator, Arendal kommune)

Terje Sandik arbeider med kommunal beredskap i Arendal kommune, med bakgrunn fra operativt politiarbeid og forsvar. Hans bidrag har gitt innsikt i hvordan kommuner håndterer beredskap i et helhetlig perspektiv, og hvilke strukturelle utfordringer de står overfor. Erfaringene viser særlig hvordan krav og forventninger til beredskap øker, samtidig som økonomiske rammer og ressursgrunnlag er begrenset. Dette skaper utfordringer i arbeidet med å bygge redundans, sikre forsyninger og opprettholde lovpålagte tjenester i krise og konflikt.

Thomas Kirkhus (tjenesteleder kommunalteknikk, Horten kommune)

Thomas Kirkhus arbeider som tjenesteleder for kommunalteknikk i Horten kommune, med ansvar for blant annet vannforsyning og nødvannsberedskap, og leder beredskapsøvelser i kommunen. Hans bidrag har gitt et konkret bilde av hvordan kommuner arbeider operativt med å håndtere bortfall av vann og bygge beredskap over tid. Han har også bidratt i utviklingen av kurs og opplæring innen nødvannsberedskap, noe som er viktig for å styrke kompetansen i sektoren.

Tomas Nilsen (redaktør, The Barents Observer)

Tomas Nilsen arbeider med journalistikk og analyse av nordområdene og sikkerhetspolitikk. Hans bidrag har gitt innsikt i hybrid krigføring og hvordan sårbarheter utnyttes i nordområdene.

Ola Kaldager (etterretningsoffiser og tidligere leder for etterretningsgruppen E14)

Ola Kaldager er tidligere sjef for en norsk etterretningsavdeling og har ledet operasjoner i en rekke konfliktområder. Hans bidrag har gitt innsikt i hvordan moderne etterretning og påvirkning fungerer i praksis, og hvordan fremmede stater systematisk tester sårbarheter i åpne samfunn som det norske. Han har særlig løftet frem det økende trykket av etterretningsaktivitet mot Norge, og hvordan dette inngår i et bredere bilde av sammensatte og vedvarende trusler.

Katrine Lia (redaktør, Agderposten)

Katrine Lia er sjefsredaktør for Agderposten. Hennes bidrag har gitt innsikt i medienes rolle som en del av samfunnets demokratiske infrastruktur, særlig i krisesituasjoner der behovet for rask, faktasjekket og troverdig informasjon er stort. Hun har også synliggjort betydningen av lokal- og regionalmedier som en del av samfunnets førstelinjeforsvar mot desinformasjon og usikkerhet.

Ivan Fedorov (guvernør, Zaporizjzja)

Ivan Fedorov er guvernør i den delvis okkuperte Zaporizjzja-regionen i Ukraina og var tidligere ordfører i Melitopol. Der ble han bortført og torturert som krigsfange av russiske styrker under invasjonen i 2022. Hans erfaringer fra å lede en by under okkupasjon og en region under vedvarende angrep har gitt viktig innsikt i hvordan krig direkte påvirker kritisk infrastruktur, styringsevne og befolkningens motstandskraft.

Bjarte Steinhovden (teknisk leder, Breivika Eigedom AS)

Bjarte Steinhovden har ansvar for teknisk drift av infrastruktur ved damanlegg til fiskeoppdrett. Hans erfaringer med hackerangrep har gitt innsikt i sårbarheter knyttet til tekniske systemer og betydningen av cybersikkerhet i kritisk infrastruktur.

Øyvind Skraastad (Oslo Universitetssykehus)

Øyvind Skraastad er en del av ledelsen ved Oslo universitetssykehus og arbeider med videreutvikling av helsetjenester. Han har tidligere vært klinikkleder for Akuttklinikken på Rikshospitalet. Han er også involvert i utvikling av nye sykehus og arbeider med hvordan teknologi og kunstig intelligens kan bidra til bedre kapasitetsstyring i helsesektoren. Hans bidrag har gitt innsikt i hvordan bortfall av kritisk infrastruktur påvirker sykehusdrift, ressursutnyttelse og pasientsikkerhet, særlig i situasjoner der kapasiteten allerede er under press.

Steinar Holm (leder Eiendom, Oslo Universitetssykehus)

Steinar Holm har ansvar for bygg og tekniske systemer i sykehus. Hans erfaringer har gitt innsikt i hvor avhengig helsesektoren er av velfungerende infrastruktur, og hvilke konsekvenser svikt får i praksis.

Siv Henningstad (forfatter av Urent farvann)

Siv Henningstad arbeider bl.a. med spørsmål knyttet til vann og samfunn gjennom journalistikk og forfatterskap. Hennes arbeid har gitt et bredere perspektiv på vann som samfunnskritisk ressurs og hvilke konsekvenser vannkriser kan få.

Mykhailo Honchar (sjefsanalytiker, Strategy XXI)

Mykhailo Honchar arbeider med analyse av energi, sikkerhet og geopolitikk opp mot politisk ledelse i Ukraina. Hans bidrag har gitt en strategisk forståelse av hvordan angrep på energi- og vanninfrastruktur inngår i moderne krigføring.

Alexander Røskestad (Caritas Norge)

Alexander Røskestad har inntil nylig arbeidet med humanitær respons i Ukraina med særlig oppfølging av programmer i Øst-Ukraina. Erfaringene fra dette arbeidet har gitt innsikt i hvordan krig rammer kritisk infrastruktur og samfunnets bæreevne, og har synliggjort betydningen av lokal tilstedeværelse, fleksible programmer og sterke partnerskap for å opprettholde grunnleggende tjenester og menneskelig motstandskraft.

Caritas

#LearnFromUkraine

Norsk Vann

WASH in WAR

Caritas

#LearnFromUkraine

Norsk Vann